

471

Besluit van 19 oktober 1989, houdende vaststelling van nieuwe voorschriften ter uitvoering van de Kieswet (Kiesbesluit)

Wij Beatrix, bij de gratie Gods, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz. enz. enz.

Op de voordracht van de Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken van 29 augustus 1989, nr. CW89/1/U9, Stafafdeling Constitutionele Zaken en Wetgeving;

Gelet op de Kieswet;

Gezien het advies van de Kiesraad van 5 april 1989, nr. 4129;

De Raad van State gehoord (advies van 10 oktober 1989, nr. W04.89.0517);

Gezien het nader rapport van de Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken van 16 oktober 1989, nr. CW89/1/U13 Stafafdeling Constitutionele Zaken en Wetgeving;

Hebben goedgevonden en verstaan:

AFDELING I

Algemene bepalingen

HOOFDSTUK A

De Kiesraad

Artikel A 1

1. Voor het houden van een zitting van de Kiesraad is de aanwezigheid van ten minste vier leden vereist.

2. Bij verhindering van de voorzitter en de plaatsvervangend voorzitter treedt het oudste lid naar benoeming als voorzitter op.

Artikel A 2

De Kiesraad neemt zijn beslissingen bij meerderheid van stemmen.

Artikel A 3

Onze Minister van Binnenlandse Zaken stelt na overleg met de voorzitter het vereiste personeel ter beschikking van de Kiesraad.

AFDELING II

De verkiezing van de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, van provinciale staten en van de gemeenteraden.

HOOFDSTUK D

De registratie van de kiesgerechtigdheid

Artikel D 1

Uit de gemeentelijke bevolkingsadministratie dienen ter vaststelling van de kiesgerechtigdheid van de ingezetenen van de gemeente van elke ingezetene te kunnen worden afgeleid:

- a. de naam;
- b. de voornamen of voorletters;
- c. de geboortedatum;
- d. het adres;
- e. of hij is uitgesloten van het kiesrecht, alsmede de duur en de reden van een eventuele uitsluiting;
- f. of hij de Nederlandse nationaliteit heeft;
- g. indien hij niet de Nederlandse nationaliteit heeft, of hij aan de vereisten, bedoeld in artikel B 3 van de Kieswet, voldoet.

Artikel D 2

1. De formulieren voor het verzoek tot registratie van de kiesgerechtigdheid, in te dienen overeenkomstig artikel D3, derde, vierde of zesde lid, van de Kieswet, zijn verkrijgbaar bij het orgaan waarbij het verzoek moet worden ingediend, en ter secretarie van elke gemeente.

2. De formulieren voor het verzoek tot registratie van de kiesgerechtigdheid, in te dienen overeenkomstig artikel D 3, vijfde lid, van de Kieswet, zijn verkrijgbaar bij het ministerie waaronder de werkzaamheden van de betrokken functionaris ressorteren.

3. De formulieren, bedoeld in het eerste en tweede lid, zijn verkrijgbaar gedurende de termijn waarbinnen het desbetreffende verzoek kan worden ingediend.

Artikel D 3

1. Het orgaan waarbij overeenkomstig artikel D 3, derde, vierde of vijfde lid, van de Kieswet een verzoek tot registratie van de kiesgerechtigdheid is ingediend, gaat na of aan dat orgaan met betrekking tot de verzoeker gegevens bekend zijn en, zo dit het geval is, of deze overeenstemmen met de in het verzoek vermelde gegevens. Het orgaan zendt het verzoekschrift vervolgens onder mededeling van zijn bevindingen door aan burgemeester en wethouders van 's-Gravenhage. Het orgaan houdt van deze verzending aantekening.

2. Burgemeester en wethouders van 's-Gravenhage zenden een door hen ingevolge artikel D 3 van de Kieswet ontvangen verzoekschrift onmiddellijk door aan het hoofd van de Rijksinspectie van de Bevolkingsregisters. Deze gaat na of hem met betrekking tot de verzoeker gegevens bekend zijn en, zo dit het geval is, of deze overeenstemmen met de in het verzoek vermelde gegevens. Hij zendt het verzoekschrift vervolgens onder mededeling van zijn bevindingen terug aan burgemeester en wethouders van 's-Gravenhage.

Artikel D 4

1. Bij inwilliging van het verzoek stellen burgemeester en wethouders van 's-Gravenhage op het verzoekschrift daaromtrent een aantekening en registreren zij de verzoeker als kiezer.

2. Indien een verzoek niet kan worden ingewilligd, vermelden burgemeester en wethouders van 's-Gravenhage de reden hiervan op het verzoekschrift, waarna dit onverwijld aan de verzoeker wordt teruggezonden.

Artikel D 5

Indien aan het orgaan waarbij overeenkomstig artikel D 3, derde, vierde of vijfde lid, van de Kieswet een verzoek tot registratie van de kiesgerechtigdheid kan worden ingediend, of aan het hoofd van de Rijksinspectie van de Bevolkingsregisters omstandigheden bekend worden, op grond waarvan een persoon die ingevolge artikel D 3, eerste lid, van de Kieswet als kiezer is geregistreerd, niet als kiezer behoort te zijn geregistreerd, wordt daarvan terstond mededeling gedaan aan burgemeester en wethouders van 's-Gravenhage.

HOOFDSTUK E

Kieskringen, stembedistricten en stembureaus

Artikel E 1

1. Voor het houden van een zitting van het hoofdstembureau is de aanwezigheid van ten minste drie leden vereist.

2. De leden die verhinderd zijn de zitting bij te wonen, geven hiervan onverwijld kennis aan de voorzitter. Deze zorgt voor de oproeping van plaatsvervangende leden.

3. De artikelen A 1, tweede lid, en A 2 zijn van overeenkomstige toepassing ten aanzien van de hoofdstembureaus.

HOOFDSTUK G

De registratie van de aanduiding van een politieke groepering

Artikel G 1

1. De waarborgsommen, bedoeld in het tweede lid van de artikelen G 1, G 2 en G 3 van de Kieswet, dienen te worden overgemaakt op de daartoe bestemde rekening van onderscheidenlijk Onze Minister van Binnenlandse Zaken, de gemeente waar het centraal stembureau voor de verkiezingen van de leden van provinciale staten is gevestigd, of de gemeente, bij een volgens de Wet toezicht kredietwezen (Stb. 1978, 255) ingeschreven kredietinstelling, onder vermelding van de woorden «waarborgsom registratie».

2. De voorzitter van het centraal stembureau deelt het orgaan waaraan de waarborgsommen zijn betaald, zo spoedig mogelijk na de openbaarmaking van de kandidatenlijsten mee welke waarborgsommen ingevolge het tweede lid van artikel G 1, G 2 of G 3 van de Kieswet moeten worden terugbetaald. Dit orgaan gaat vervolgens zo spoedig mogelijk over tot terugbetaling van die waarborgsommen. Over de terug te betalen waarborgsommen wordt geen rente vergoed.

HOOFDSTUK H

De inlevering van de kandidatenlijsten

Artikel H 1

De formulieren voor de kandidatenlijsten, bedoeld in artikel H 1, tweede lid, van de Kieswet, en voor de verklaringen, bedoeld in de artikelen H 3, vijfde lid, H 4, zevende lid, en H 9, derde lid, van de Kieswet, zijn gedurende drie weken vóór en op de dag van de kandidaatstelling verkrijgbaar ter secretarie van elke gemeente.

Artikel H 2

1. Een kandidaat wordt op de kandidatenlijst vermeld met naam, voorletters, geboortedatum, adres en woonplaats. De voorletters mogen geheel of ten dele door de voornamen worden vervangen. Achter de voorletters of de voornamen kan tussen haakjes de roepnaam van de kandidaat worden vermeld.

2. Nadere aanduidingen van de naam, mits op de gebruikelijke wijze afgekort, alsmede afkortingen van in de artikelen 229 en 231 van de Wet op het wetenschappelijk onderwijs (Stb. 1986, 414) bedoelde wetenschappelijke titels of de in artikel 191 van de Wet op het hoger beroeps- onderwijs (Stb. 1986, 289) bedoelde titels, voor zover de kandidaat het recht toekomt deze te voeren, mogen aan de naam worden toegevoegd.

3. Gehuwde vrouwen en weduwen worden op de lijst vermeld, hetzij met de naam van hun echtgenoot onderscheidenlijk overleden echtgenoot, onder toevoeging van hun eigen naam, voorafgegaan door het woord «geboren» of een afkorting daarvan, hetzij met hun eigen naam, gevolgd door de woorden «echtgenote van» onderscheidenlijk «weduwe van» of een afkorting daarvan en de naam van hun echtgenoot onderscheidenlijk overleden echtgenoot, hetzij alleen met hun eigen naam.

4. Vrouwen van wie het huwelijk door echtscheiding is ontbonden, worden op de lijst vermeld, hetzij met hun eigen naam, hetzij met de naam van hun gewezen echtgenoot, onder toevoeging van hun eigen naam, voorafgegaan door het woord «geboren» of een afkorting daarvan, tenzij de bevoegdheid de naam van hun gewezen echtgenoot te voeren hun bij rechterlijke uitspraak is ontnomen.

5. Achter de naam mag ter aanduiding van het geslacht van de kandidaat de toevoeging «(m)» of «(v)» worden geplaatst.

6. Indien het betreft de verkiezing van de leden van provinciale staten van Friesland of van de raden van de gemeenten in de provincie Friesland, mogen aanduidingen op de kandidatenlijst in de Friese taal worden vermeld.

Artikel H 3

1. De waarborgsommen, bedoeld in de artikelen H 12, H 13 en H 14 van de Kieswet, dienen uiterlijk op de veertiende dag voor de kandidaatstelling te zijn ontvangen op de daartoe bestemde rekening van onderscheidenlijk Onze Minister van Binnenlandse Zaken, de gemeente waar het centraal stembureau voor de verkiezingen van de leden van provinciale staten is gevestigd of de gemeente, bij een volgens de Wet toezicht kredietwezen ingeschreven kredietinstelling, onder vermelding van de woorden «waarborgsom kandidaatstelling».

2. De voorzitter van het centraal stembureau deelt het orgaan waaraan de waarborgsommen zijn betaald, zo spoedig mogelijk na de openbaarmaking van de uitslag van de verkiezing mee welke waarborgsommen

ingevolge het vierde lid van artikel H 12, H 13 en H 14 van de Kieswet moeten worden terugbetaald. Dit orgaan gaat vervolgens zo spoedig mogelijk over tot terugbetaling van die waarborgsommen. Over de terug te geven waarborgsommen wordt geen rente vergoed.

HOOFDSTUK I

Het onderzoek, de verbinding, de nummering en de openbaarmaking van de kandidatenlijsten

Artikel I 1

1. De processen-verbaal van de in de artikelen I 1 en I 4 van de Kieswet bedoelde zittingen worden tot en met de dag waarop de kandidatenlijsten openbaar worden gemaakt, ter inzage gelegd ter secretarie van de gemeente waar het hoofdstembureau is gevestigd.

2. Het proces-verbaal van de in artikel I 12 van de Kieswet bedoelde zitting wordt tot en met de dag waarop de kandidatenlijsten openbaar worden gemaakt, ter inzage gelegd op het ministerie van Binnenlandse Zaken, indien het de verkiezing van de leden van de Tweede Kamer betreft, en ter secretarie van de gemeente waar het centraal stembureau is gevestigd, indien het de verkiezing van de leden van provinciale staten of de gemeenteraad betreft.

Artikel I 2

1. Het tijdstip en de plaats van de zitting van het hoofdstembureau, bedoeld in artikel I 4 van de Kieswet, worden tijdig door de voorzitter bekend gemaakt. Indien het betreft de verkiezing van de leden van de Tweede Kamer, geschiedt de kennisgeving in één of meer dag- of nieuwsbladen die verspreid worden in de gemeente waar het hoofdstembureau is gevestigd. Indien het betreft de verkiezing van de leden van provinciale staten of de gemeenteraad, geschiedt de kennisgeving op de in de provincie, onderscheidenlijk de gemeente, gebruikelijke wijze.

2. Het tijdstip en de plaats van de zitting van het centraal stembureau, bedoeld in artikel I 12 van de Kieswet, worden tijdig door de voorzitter bekend gemaakt. Indien het betreft de verkiezing van de leden van de Tweede Kamer, geschiedt de kennisgeving in de Nederlandse Staatscourant. Indien het betreft de verkiezing van de leden van provinciale staten of de gemeenteraad, geschiedt de kennisgeving op de in de provincie, onderscheidenlijk de gemeente, gebruikelijke wijze.

HOOFDSTUK J

De stemming

§ 1 Algemene bepalingen

Artikel J 1

1. De kandidatenlijsten worden ter kennis van de kiezers gebracht door deze uiterlijk op de vierde dag voor de stemming, hetzij in afdruk aan het adres van de kiezers te bezorgen, hetzij in één of meer dag- of nieuwsbladen die in de gemeente verspreid worden, te publiceren. Indien de lijsten in een gemeente gelijk zijn aan de lijsten in een andere gemeente, kan met een gemeenschappelijke publicatie in één of meer dag- of nieuwsbladen worden volstaan.

2. Op de lijsten, zoals deze ter kennis van de kiezers worden gebracht, worden vermeld de naam, de voornamen of voorletters, de overige aan

de naam toegevoegde aanduidingen en de woonplaats van de kandidaten, alsmede de nummers van de lijsten en, in voorkomend geval, de aanduidingen van de politieke groeperingen en de nummers van de lijsten waarmee die lijsten tot een lijstencombinatie zijn verbonden. De lijsten worden gedrukt in de volgorde van de toegekende nummers.

Artikel J 2

De opgave, bedoeld in artikel J 17, eerste lid, van de Kieswet, bevat van elke kiezer de naam, de voornamen of voorletters, de geboortedatum en het adres.

Artikel J 3

De stembus moet aan de volgende vereisten voldoen:

- a. De bus kan worden afgesloten met een deksel dat voorzien is van een slot.
- b. Het deksel is in het midden voorzien van een sleuf waardoor de stembiljetten in de bus kunnen worden gestoken.
- c. De sleuf kan op zodanige wijze worden afgesloten dat deze daarna slechts kan worden geopend, nadat het deksel is losgemaakt.

Artikel J 4

In elk stemlokaal bevindt zich een zodanig aantal stemhokjes dat een goede voortgang van de stemming is gewaarborgd.

Artikel J 5

1. Het stemhokje bestaat uit een achterwand en twee zijwanden die elk ten minste een meter breed en twee meter hoog zijn. Wordt het stemhokje met de achterzijde tegen een ondoorzichtig deel van een wand van het stemlokaal geplaatst, dan kan de achterwand vervallen.
2. In elk stemhokje bevindt zich een lessenaar met rood schrijfmateriaal.

Artikel J 6

In elk stemlokaal is een voor het publiek bestemde ruimte. De tafel van het stembureau en de stemhokjes bevinden zich in de niet voor het publiek bestemde ruimte.

Artikel J 7

Het onbruikbaar maken van teruggegeven stembiljetten geschiedt door het aanbrengen van het woord «onbruikbaar» op de beide zijden van het stembiljet.

Artikel J 8

Nadat de laatste tot de stemming toegelaten kiezer heeft gestemd, wordt de sleuf van de stembus afgesloten.

§ 2 Het combineren van stemmingen

Artikel J 9

Indien met toepassing van artikel J 6 van de Kieswet tegelijk met de stemming in het stemlokaal een andere stemming plaatsvindt, gelden de artikelen J 10 tot en met J 12.

Artikel J 10

1. Voor zover de stemgerechtigden voor de stemming ingevolge de Kieswet en de andere stemming dezelfde zijn, kan de burgemeester besluiten dat tevens voor de andere stemming gelden:

- a. de oproepingskaart, bedoeld in artikel J 7 van de Kieswet;
- b. het uittreksel, bedoeld in artikel J 17, eerste lid, van de Kieswet;
- c. het verzoekschrift, bedoeld in artikel K 6 van de Kieswet;
- d. het verzoekschrift, bedoeld in artikel L 8 van de Kieswet;
- e. het volmachtbewijs, bedoeld in artikel L 14 van de Kieswet;

2. Indien de burgemeester een besluit als bedoeld in het eerste lid neemt, gelden de volgende bepalingen:

- a. De tekst van de bescheiden, bedoeld in het eerste lid, wordt aangepast, voor zover dit met het oog op de combinatie van de stemmingen noodzakelijk is.
- b. De verzegelde pakken, bedoeld in artikel N 2 van de Kieswet, kunnen zo nodig voor de beoordeling van de geldigheid van de andere stemming of van de juistheid van de vaststelling van de uitslag van de andere stemming worden geopend. Na gebruik worden de pakken opnieuw verzegeld.
- c. De kiezers zijn bevoegd bij de handelingen, bedoeld onder b, aanwezig te zijn.

Artikel J 11

De leden van het stembureau kunnen ook werkzaamheden voor de andere stemming verrichten, mits deze werkzaamheden de voortgang van de stemming ingevolge de Kieswet niet belemmeren.

Artikel J 12

Indien zowel voor de stemming ingevolge de Kieswet als voor de andere stemming stembiljetten worden gebruikt, gelden de volgende bepalingen:

- a. In het stemlokaal worden, voor zover nodig, stembussen bijgeplaatst.
- b. De stembiljetten voor de andere stemming hebben een zodanige kleur dat zij voldoende kunnen worden onderscheiden van de stembiljetten voor de stemming ingevolge de Kieswet.
- c. Indien in een stemlokaal stembussen zijn bijgeplaatst, worden de stembussen onmiddellijk na elkaar geopend.
- d. Na het openen van de stembus of stembussen worden de stembiljetten voor de stemming ingevolge de Kieswet gescheiden van de stembiljetten voor de andere stemming.

§ 3 Het stemmen door middel van elektronische stemmachines

Artikel J 13

De bepalingen van dit besluit die betrekking hebben op het gebruik van stembiljetten, stembussen en stemhokjes, blijven buiten toepassing, indien door middel van elektronische stemmachines wordt gestemd.

Artikel J 14

1. Een elektronische stemmachine mag slechts worden gebezigd, indien zij zonder enige afwijking behoort tot een door Onze Minister van

Binnenlandse Zaken goedgekeurd merk en type. Onverminderd de in artikel J 33, tweede lid, van de Kieswet gestelde eisen, wordt de goedkeuring slechts verleend, indien ten minste aan de volgende voorwaarden wordt voldaan:

a. De machine moet zijn voorzien van een los bedieningspaneel voor het stembureau. Op dit bedieningspaneel bevindt zich een knop waarmee de machine kan worden vrijgegeven voor gebruik door de kiezer, alsmede een beeldscherm waarop wordt aangegeven het aantal malen dat de machine is gebruikt. Het bedieningspaneel moet met een sleutel kunnen worden gedeblokkeerd.

b. De machine moet zijn voorzien van een in afsluitbare ruimte geplaatst, van de buitenzijde niet af te lezen beeldscherm waarop kunnen worden aangegeven het totaal aantal uitgebrachte stemmen, het aantal op iedere lijst uitgebrachte stemmen, het aantal op iedere kandidaat uitgebrachte stemmen en het aantal kiezers dat door middel van de machine te kennen heeft gegeven geen keuze te willen maken.

c. De machine moet zijn voorzien van een geheugen waarin de onder b bedoelde aantallen worden opgeslagen, en een voorziening bevatten om een afdruk van de in dit geheugen opgeslagen gegevens te verkrijgen.

d. De machine moet een voorziening bevatten om in geval van een stroomstoring een voortgezette werking van de machine te verzekeren.

2. Bij ministeriële regeling wordt de procedure met betrekking tot de goedkeuring van stemmachines vastgesteld.

3. Een stemmachine die tot een goedgekeurd merk en type behoort, wordt van een rijkskeurmerk voorzien. Bij ministeriële regeling wordt voor het rijkskeurmerk een model vastgesteld.

Artikel J 15

1. Op het stempaneel van de bij de verkiezing te bezigen stemmachine zijn vermeld de lijsten van kandidaten over wie de stemming moet geschieden, zoals deze ter kennis van de kiezers worden gebracht.

2. Bij ministeriële regeling wordt voor de wijze waarop de kandidatenlijsten op het stempaneel worden vermeld, een model vastgesteld.

Artikel J 16

De burgemeester draagt zorg dat de stemmachines tijdig worden geprogrammeerd en voor de aanvang van de stemming worden opgesteld in de niet voor het publiek bestemde ruimte van de aangewezen stemlokalen.

Artikel J 17

In elk stemlokaal bevindt zich een zodanig aantal stemmachines dat een goede voortgang van de stemming is gewaarborgd.

Artikel J 18

1. In of bij elk stemlokaal is instructiemateriaal aanwezig ter voorlichting van de kiezer over het gebruik van de stemmachine. Op het instructiemateriaal mogen geen op het stempaneel vermelde aanduidingen van politieke groeperingen of namen van kandidaten zijn aangegeven.

2. Bij elke stemmachine is een door Onze Minister van Binnenlandse Zaken goedgekeurde gebruiksaanwijzing aangebracht.

Artikel J 19

Indien in één stemlokaal meer dan één stemmachine wordt gebezigd, kan het aantal leden van het stembureau zodanig worden uitgebreid als voor het verrichten van de taken, bedoeld in de artikelen J 21 tot en met J 23, noodzakelijk is.

Artikel J 20

Voor de aanvang van de stemming gaat het stembureau na of de stemmachine voor het gebruik gereed is en het geheugen van de machine geen gegevens bevat. De voorzitter draagt zorg voor de afsluiting van de ruimte waarin zich het in artikel J 14, eerste lid, onder b, bedoelde beeldscherm bevindt. Hij draagt tevens zorg dat bij het begin van de stemming het bedieningspaneel gedeblokkeerd is.

Artikel J 21

Nadat het stembureau de handelingen, bedoeld in artikel J 25, tweede tot en met vierde lid, van de Kieswet, heeft verricht, overhandigt de voorzitter aan de kiezer een van het wapen of de naam van de gemeente voorzien volgnummer voor het gebruik van de stemmachine. Na afgifte van dat volgnummer aan het derde lid van het stembureau geeft deze de machine door middel van de knop op het bedieningspaneel vrij voor gebruik door de kiezer.

Artikel J 22

Indien een kiezer, nadat hem een volgnummer is overhandigd, weigert van de machine gebruik te maken, houdt de voorzitter daarvan aantekening.

Artikel J 23

Indien een kiezer de stemmachine op een bepaalde kandidaat instelt doch zich verijdert zonder zijn stem te hebben vastgelegd, wordt de machine door het derde lid van het stembureau teruggebracht in de stand voordat de machine werd vrijgegeven. De voorzitter houdt daarvan aantekening.

Artikel J 24

Indien een stemmachine tijdens de stemming wegens beschadiging of storing door een andere wordt vervangen, wordt het bedieningspaneel van de te vervangen machine door het stembureau geblokkeerd. Op de vervangende machine is artikel J 20 van overeenkomstige toepassing.

Artikel J 25

Nadat de laatste tot de stemming toegelaten kiezer heeft gestemd, wordt het bedieningspaneel geblokkeerd.

§ 4 De schorsing van de zitting van het stembureau

Artikel J 26

1. Indien de zitting van het stembureau is geschorst, geeft de burgemeester, tenzij het de verkiezing betreft van de leden van de gemeenteraad, van de schorsing onverwijld kennis aan de voorzitter van het hoofdstembureau.

2. Aan de deur van het stemlokaal wordt een kennisgeving bevestigd dat de zitting is geschorst. Zo spoedig mogelijk wordt op dezelfde wijze meegedeeld waar en wanneer de zitting wordt hervat.

Artikel J 27

1. Indien de stemming is geschorst, wordt de sleuf van de stembus onmiddellijk in tegenwoordigheid van de in het stemlokaal aanwezige kiezers afgesloten. Indien een stemmachine wordt gebezigd, wordt het bedieningspaneel geblokkeerd.

2. Vervolgens wordt de stembus verzegeld en wordt de sleutel waarmee de stembus is afgesloten, in een te verzegelen enveloppe gedaan. Indien een stemmachine wordt gebezigd, wordt de sleutel van het bedieningspaneel in een te verzegelen enveloppe gedaan.

3. Daarna worden in afzonderlijke, te verzegelen, pakken gedaan:

- a. de niet gebruikte stembiljetten;
- b. de teruggegeven en onbruikbaar gemaakte stembiljetten;
- c. de ingeleverde oproepingskaarten;
- d. het uittreksel, bedoeld in artikel J 17 van de Kieswet, dan wel de verzoekschriften, bedoeld in artikel M 4, vierde lid, van de Kieswet;
- e. de ingeleverde kiezerspassen, volmachtbewijzen en briefstembewijzen;
- f. de ingevolge artikel M 11 van de Kieswet terzijde gelegde retourenveloppen;
- g. de nog niet geopende retourenveloppen.

Artikel J 28

Indien de stemopneming is geschorst voordat de stembus zou worden geopend of, indien een stemmachine wordt gebezigd, voordat de voorzitter de handelingen zou verrichten die nodig zijn om op het beeldscherm, bedoeld in artikel J 14, eerste lid, onder b, de uitkomsten van de stemming zichtbaar te maken, is artikel J 27, tweede lid en derde lid, aanhef en onder a tot en met f, van overeenkomstige toepassing.

Artikel J 29

1. Indien de stemopneming is geschorst nadat de stembus is geopend, worden alle stembiljetten die zich in de stembus bevonden, daarin teruggedaan, waarna de stembus wordt gesloten en verzegeld. De sleutel waarmee de stembus is afgesloten, wordt in een te verzegelen enveloppe gedaan.

2. Indien een stemmachine wordt gebezigd en de stemopneming is geschorst nadat de voorzitter is begonnen de handelingen te verrichten die nodig zijn om op het beeldscherm, bedoeld in artikel J 14, eerste lid, onder b, de uitkomsten van de stemming zichtbaar te maken, wordt de ruimte waarin zich dit beeldscherm bevindt, afgesloten. De sleutel wordt in een te verzegelen enveloppe gedaan.

Artikel J 30

Van de geschorste zitting wordt proces-verbaal opgemaakt. Bij ministeriële regeling wordt voor het proces-verbaal een model vastgesteld.

Artikel J 31

Onmiddellijk na de ondertekening van het proces-verbaal wordt dit met de stembus dan wel de stemmachine, de verzegelde pakken en de verzegelde enveloppe door de voorzitter bij de burgemeester in bewaring gegeven.

Artikel J 32

De burgemeester stelt tijdig voor de aanvang van de hervatte zitting de hem ingevolge artikel J 31 overgegeven stembus dan wel stemmachine, verzegelde pakken en verzegelde enveloppe ter beschikking van het stembureau.

Artikel J 33

1. In geval van een schorsing als bedoeld in artikel J 27 opent het stembureau tijdig voor de aanvang van de hervatte stemming de verzegelde pakken en de verzegelde enveloppe en stelt het het aantal biljetten opnieuw vast. Voor deze stemming wordt een andere stembus gebezigd.

2. Indien bij de geschorste stemming een stemmachine is gebruikt, wordt voor de hervatte stemming dezelfde machine gebezigd. Is de schorsing het gevolg geweest van een beschadiging van of storing in de stemmachine, dan behoeft bij de hervatte stemming niet dezelfde machine te worden gebezigd. Wordt in dat geval de stemming met een andere stemmachine hervat, dan is artikel J 20 van overeenkomstige toepassing.

3. De hervatte stemming duurt tot negentien uur.

4. Daarna vindt het bepaalde in artikel J 30 van de Kieswet overeenkomstige toepassing.

Artikel J 34

In geval van een schorsing als bedoeld in artikel J 28 opent het stembureau na de aanvang van de hervatte zitting de verzegelde pakken en verzegelde enveloppe en begint het opnieuw met de stemopneming.

Artikel J 35

1. In geval van een schorsing als bedoeld in artikel J 29, eerste lid, opent het stembureau na de aanvang van de hervatte zitting de verzegelde enveloppe en de stembus en zet het de stemopneming voort.

2. In geval van een schorsing als bedoeld in artikel J 29, tweede lid, opent het stembureau na de hervatting van de zitting de verzegelde enveloppe, stelt het de stemmachine in bedrijf en zet het de stemopneming voort.

HOOFDSTUK M

Het stemmen per brief

Artikel M 1

De stukken, bedoeld in artikel M 6, eerste lid, van de Kieswet, worden aan de kiezer gezonden per luchtpost, tenzij het adres waarheen zij gezonden moeten worden, in België is gelegen.

HOOFDSTUK N

De stemopneming door het stembureau

Artikel N 1

Indien bij de stemming een stemmachine is gebezigd, gelden bij de stemopneming door het stembureau de artikelen N 2 tot en met N 7.

Artikel N 2

1. Onmiddellijk nadat de stemming is geëindigd, stelt het stembureau vast:

- a. het aantal kiezers dat zich heeft aangemeld;
- b. het aantal kiezers dat gebruik heeft gemaakt van de stemmachine;
- c. het aantal kiezers dat heeft geweigerd van de stemmachine gebruik te maken of zich heeft verwijderd zonder de stem vast te leggen.

2. De aantallen, bedoeld in het eerste lid, worden door de voorzitter aan de aanwezige kiezers bekend gemaakt.

Artikel N 3

1. Door het stembureau wordt op het uittreksel, bedoeld in artikel N 17, eerste lid, van de Kieswet of op een daarbij gevoegde verklaring het aantal daarop geplaatste parafen vermeld en gewaarmerkt. Deze stukken worden in een pak gedaan, dat vervolgens wordt verzegeld.

2. Daarna worden de ingeleverde kiezerspassen en volmachtbewijzen, te zamen met een gewaarmerkte verklaring van het stembureau betreffende het aantal geplaatste parafen, in een pak gedaan, dat eveneens wordt verzegeld. Tenslotte worden de ingeleverde oproepingskaarten op overeenkomstige wijze ingepakt.

Artikel N 4

1. Onmiddellijk na de in artikel N 3 voorgeschreven verzegelingen verricht de voorzitter de handelingen die nodig zijn om op het beeldscherm, bedoeld in artikel J 14, eerste lid, onder b, de uitkomsten van de stemming zichtbaar te maken, en om een afdruk van de in het geheugen van de stemmachine opgeslagen gegevens te verkrijgen.

2. Het stembureau stelt ten aanzien van iedere lijst vast:

- a. het aantal op iedere kandidaat uitgebrachte stemmen;
- b. de som van de aantallen stemmen, bedoeld onder a;
- c. het aantal kiezers dat door middel van de stemmachine te kennen heeft gegeven geen keuze te willen maken.

3. Het in het tweede lid, onder c, bedoelde aantal wordt aangemerkt als het aantal ongeldig uitgebrachte stemmen.

4. Indien in een stemlokaal meer dan één stemmachine wordt gebezigd, worden de in het tweede lid bedoelde aantallen per machine vastgesteld en de aldus vastgestelde aantallen bij elkaar geteld.

5. Vervolgens maakt de voorzitter ten aanzien van iedere lijst bekend, zowel het aantal op iedere kandidaat uitgebrachte stemmen als het gezamenlijke aantal uitgebrachte stemmen. Tevens maakt hij het aantal ongeldige stemmen bekend. Door de aanwezige kiezers kunnen bezwaren worden ingebracht.

6. De ruimte waarin zich het beeldscherm, bedoeld in artikel J 14, eerste lid, onder b, bevindt, wordt daarop afgesloten. De sleutel wordt in een te verzegelen enveloppe gedaan.

Artikel N 5

1. Nadat alle werkzaamheden, in artikel N 4 vermeld, zijn beëindigd, wordt onmiddellijk proces-verbaal opgemaakt van de stemming en van de stemopneming. Alle ingebrachte bezwaren worden in het proces-verbaal vermeld. De in artikel N 4, eerste lid, bedoelde afdruk wordt in een te verzegelen enveloppe gedaan.

2. Het proces-verbaal wordt door alle aanwezige leden van het stembureau getekend.

3. Bij ministeriële regeling wordt voor het proces-verbaal een model vastgesteld.

Artikel N 6

Het proces-verbaal wordt met de verzegelde pakken, bedoeld in artikel N 3, en de verzegelde enveloppen, bedoeld in artikel N 4, zesde lid, en N 5, eerste lid, door de voorzitter of een door hem aan te wijzen ander lid van het stembureau naar de burgemeester of een door deze aan te wijzen ambtenaar overgebracht.

Artikel N 7

Artikel N 12, tweede lid, van de Kieswet is van overeenkomstige toepassing op de verzegelde enveloppe, bedoeld in artikel N 5, eerste lid, van dit besluit.

HOOFDSTUK P

De vaststelling van de verkiezingsuitslag door het centraal stembureau

Artikel P 1

De bekendmaking, bedoeld in artikel P 20, tweede lid, van de Kieswet, geschiedt, indien het betreft de verkiezing van de leden van de Tweede Kamer, in de Nederlandse Staatscourant en, indien het betreft de verkiezing van de leden van provinciale staten of de gemeenteraad, op de in de provincie, onderscheidenlijk de gemeente, gebruikelijke wijze.

Artikel P 2

Indien het centraal stembureau ingevolge het bepaalde in artikel P 21, tweede lid, van de Kieswet verzegelde pakken heeft geopend, worden deze pakken na gebruik wederom verzegeld.

AFDELING III

De verkiezing van de leden van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

HOOFDSTUK R

De inlevering van de kandidatenlijsten

Artikel R 1

De formulieren voor de kandidatenlijsten, bedoeld in artikel R 1, tweede lid, van de Kieswet, en voor de verklaringen, bedoeld in de artikelen R 7, derde lid, en R 8, derde lid, van de Kieswet, zijn gedurende drie weken vóór en op de dag van de kandidaatstelling verkrijgbaar ter provinciale griffie.

Artikel R 2

1. Een kandidaat wordt op de kandidatenlijst vermeld met naam, voorletters, geboortedatum, adres en woonplaats. De voorletters mogen geheel of ten dele door de voornamen worden vervangen. Achter de voorletters of de voornamen kan tussen haakjes de roepnaam van de kandidaat worden vermeld.

2. Nadere aanduidingen van de naam, mits op de gebruikelijke wijze afgekort, alsmede afkortingen van de in de artikelen 229 en 231 van de Wet op het wetenschappelijk onderwijs bedoelde wetenschappelijke titels of de in artikel 191 van de Wet op het hoger beroepsonderwijs bedoelde titels, voor zover de kandidaat het recht toekomt deze te voeren, mogen aan de naam worden toegevoegd.

3. Gehuwde vrouwen en weduwen worden op de lijst vermeld, hetzij met de naam van hun echtgenoot onderscheidenlijk overleden echtgenoot, onder toevoeging van hun eigen naam, voorafgegaan door het woord «geboren» of een afkorting daarvan, hetzij met hun eigen naam, gevolgd door de woorden «echtgenote van» onderscheidenlijk «weduwe van» of een afkorting daarvan en de naam van hun echtgenoot onderscheidenlijk overleden echtgenoot, hetzij alleen met hun eigen naam.

4. Vrouwen wier huwelijk door echtscheiding is ontbonden, worden op de lijst vermeld, hetzij met hun eigen naam, hetzij met de naam van hun gewezen echtgenoot, onder toevoeging van hun eigen naam, voorafgegaan door het woord «geboren» of een afkorting daarvan, tenzij de bevoegdheid de naam van hun gewezen echtgenoot te voeren hun bij rechterlijke uitspraak is ontnomen.

5. Achter de naam mag ter aanduiding van het geslacht van de kandidaat de toevoeging «(m)» of «(v)» worden geplaatst.

AFDELING V

Slot- en overgangsbepalingen

HOOFDSTUK Z

Slot- en overgangsbepalingen

Artikel Z 1

Het Kiesbesluit (Stb. 1951, 441) wordt ingetrokken.

Artikel Z 2

Dit besluit treedt in werking op een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip.

Artikel Z 3

Dit besluit kan worden aangehaald als Kiesbesluit.

Het advies van de Raad van State is openbaar gemaakt door terinzagelegging bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken. Tevens zal het advies met de daarbij terinzage gelegde stukken worden opgenomen in het bijvoegsel bij de Nederlandse Staatscourant van 14 november 1989, nr. 222.

Lasten en bevelen dat dit besluit met de daarbij behorende nota van toelichting in het Staatsblad zal worden geplaatst en dat daarvan afschrift zal worden gezonden aan de Raad van State.

's-Gravenhage, 19 oktober 1989

Beatrix

De Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken,
D. I. J. W. de Graaff-Nauta

Uitgegeven de *zesentwintigste* oktober 1989

De Minister van Justitie,
F. Korthals Altes

NOTA VAN TOELICHTING

Algemeen

Bij wet van 28 september, Stb. 423, is een geheel herziene Kieswet tot stand gebracht. In verband daarmee dient ook het Kiesbesluit te worden herzien. Met het oog daarop wordt met het onderhavige besluit een nieuw Kiesbesluit vastgesteld.

De herziening van het Kiesbesluit heeft in de eerste plaats tot doel de bepalingen van het Kiesbesluit aan te passen aan de artikelen van de nieuwe Kieswet. Bij de herziening van de Kieswet is op een aantal punten nadere regelgeving aan de Kroon gedelegeerd die voorheen in de wet was opgenomen. Verschillende bepalingen uit de oude Kieswet zijn daarom – al dan niet in gemoderniseerde vorm – in het nieuwe Kiesbesluit opgenomen. Daartoe behoren onder meer verscheidene bepalingen die vanwege hun gedetailleerde karakter beter in het Kiesbesluit passen. Gedacht kan worden aan de voorschriften over de vermelding van namen op kandidatenlijsten. Het is niet nodig voor een wijziging in administratieve voorschriften als deze de omslachtige procedure van een wetswijziging te moeten volgen. De overheveling van bepalingen uit de oude Kieswet naar het nieuwe Kiesbesluit heeft verder met name betrekking op voorschriften over het stemmen met behulp van stemmachines. Het bezwaar van de bepalingen op dit punt in de oude Kieswet was dat deze te weinig flexibiliteit boden om snel te kunnen inspelen op nieuwe technologische ontwikkelingen. In de nieuwe Kieswet zijn om die reden over het stemmen anders dan door middel van stembiljetten slechts enkele principes vastgelegd en wordt bepaald dat de nadere regelgeving over dit onderwerp bij algemene maatregel van bestuur plaatsvindt.

De aanpassing van het Kiesbesluit aan de nieuwe Kieswet heeft voorts ertoe geleid dat verscheidene bepalingen die in het oude Kiesbesluit stonden, niet meer in het nieuwe Kiesbesluit voorkomen. Het betreft onder meer enige bepalingen die uit een oogpunt van systematiek naar de Kieswet zijn overgebracht. Een voorbeeld hiervan is de bepaling over de beslissing van het centraal stembureau over de geldigheid van lijstencombinaties (art. H 6 oud Kiesbesluit, art. I 11 nieuwe Kieswet). De vele bepalingen over modellen van formulieren, processen-verbaal en dergelijke, zijn evenmin overgenomen. Ingevolge de nieuwe Kieswet dienen deze modellen voortaan bij ministeriële regeling te worden vastgesteld. Tot slot kan worden vermeld dat ook de bepalingen over de wijze waarop bepaalde pakken met documenten moeten worden verzegeld, niet zijn overgenomen. Dit vloeit voort uit het feit dat de nieuwe Kieswet niet meer voorschrijft dat het Kiesbesluit de wijze van verzegeling bepaalt.

De herziening van het Kiesbesluit heeft, behalve de aanpassing aan de nieuwe Kieswet, ook tot doel het besluit te moderniseren volgens dezelfde uitgangspunten als bij de herziening van de Kieswet hebben gegolden. Dit betekent dat ook bij de herziening van het Kiesbesluit ernaar gestreefd is de toegankelijkheid en hanteerbaarheid van de artikelen te vergroten. Daartoe is elke bepaling kritisch op haar leesbaarheid bezien en zijn formuleringen zoveel mogelijk vereenvoudigd. Onnodige verfijningen in de voorschriften zijn komen te vervallen.

In het oude Kiesbesluit zijn de artikelen hoofdstuksgewijs genummerd met toevoeging van een letter ter aanduiding van het hoofdstuk. Deze letters zijn conform de aanduiding van de hoofdstukken in de Kieswet.

Daardoor is er een duidelijke relatie tussen de hoofdstukken van de Kieswet en die van het Kiesbesluit. In de nieuwe Kieswet is de hoofdstuksgewijze nummering gehandhaafd. Het ligt voor de hand deze nummering dan ook te handhaven in het nieuwe Kiesbesluit.

Over het ontwerp van het nieuwe Kiesbesluit heeft de Kiesraad advies uitgebracht. Het ontwerp is ook voor commentaar voorgelegd aan de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, de provinciebesturen en de Vereniging voor Bevolkingsboekhouding en Militaire Zaken.

Zoals vermeld zijn onnodige verfijningen in de voorschriften komen te vervallen. Ook zijn enige verplichtingen die geen redelijk doel (meer) dienen, niet overgenomen. Een en ander zal nader blijken uit de toelichting op de artikelen. Verwezen wordt naar onder meer de toelichting onder de artikelen A 1, A 3, D 3, D 4, H 3, I 2, J 3, J 6 en P 1. Tegen deze achtergrond leverde een toetsing van het besluit aan de Aanwijzingen inzake terughoudendheid met regelgeving geen bezwaren op.

Artikelen

Zoals in het algemeen deel van deze nota van toelichting reeds naar voren is gekomen, zijn de bepalingen in het Kiesbesluit die over modellen van formulieren, processen-verbaal en dergelijke en over de wijze van verzegeling gaan, in het nieuwe Kiesbesluit niet overgenomen. Er is van afgezien dit hierna ook per afzonderlijke bepaling nog aan de orde te stellen.

Artikel A 1

Het eerste lid stemt overeen met het oude artikel A 3, eerste lid. De verhoging van het quorum van drie naar vier leden hangt samen met de verhoging van het totale aantal leden van vijf naar zeven.

Het tweede lid is afgeleid van het derde lid van het oude artikel A 3. Niet meer is geregeld dat bij verhindering van de voorzitter deze door de plaatsvervangend voorzitter wordt vervangen, omdat dit reeds in de functie van plaatsvervangend voorzitter ligt opgesloten.

Het oude artikel A 1 is niet overgenomen. Het is niet nodig te bepalen dat de zetel van de Kiesraad zich in het gebouw van het ministerie van Binnenlandse Zaken bevindt. Volstaan kan worden met artikel A 1 van de Kieswet, waarin bepaald wordt dat de Kiesraad is gevestigd te 's-Gravenhage.

Het oude artikel A 2 is evenmin overgenomen. De nadere regeling van de taken van de voorzitter kan aan de Kiesraad zelf worden overgelaten.

Tot slot wordt hier vermeld dat ook het tweede lid van het oude artikel A 3 niet is overgenomen. Deze bepaling dient te vervallen met het oog op het feit dat de nieuwe Kieswet geen plaatsvervangende leden van de Kiesraad meer kent.

Artikel A 2

Dit artikel komt overeen met het oude artikel A 4.

Artikel A 3

Deze bepaling stemt overeen met het oude artikel A 5, derde lid.

Het eerste lid van het oude artikel A 5 is komen te vervallen, omdat de inhoud daarvan is opgenomen in artikel A 5 van de Kieswet. Ook het tweede lid is komen te vervallen. De secretaris en adjunct-secretaris van de Kiesraad vallen wat betreft hun bezoldiging onder het Bezoldigingsbesluit Burgerlijke Rijksambtenaren 1984 (Stb. 1983, 571).

Het oude artikel A 6, dat bepalingen over het archief van de Kiesraad bevatte, is eveneens komen te vervallen. Op de stukken van het archief van de Kiesraad zijn de Archiefwet 1962 (Stb. 313), het Archiefbesluit (Stb. 1968, 200) en het Besluit algemene secretarie-aangelegenheden rijksadministratie (Stb. 1980, 182) van toepassing. Er is geen reden daarnaast nog bepalingen over het beheer van dit archief in het Kiesbesluit op te nemen. In dat verband is van belang dat, conform artikel 9, vierde lid, van het Besluit algemene secretarieaangelegenheden rijksadministratie, de secretaris van de Kiesraad de bevoegdheid heeft te bepalen wanneer een dossier van de Raad als afgesloten moet worden beschouwd.

HOOFDSTUK D

De registratie van de kiesgerechtigdheid

Bij de bepalingen van dit hoofdstuk past de kanttekening dat sommige ervan te zijner tijd zullen moeten worden aangepast in verband met de voorgestelde Wet gemeentelijke basisadministratie persoonsgegevens (GBA). In de memorie van toelichting bij het desbetreffende wetsvoorstel is vermeld dat de Rijksinspectie van de Bevolkingsregisters bij de inwerkingtreding van de GBA zal worden opgeheven (Kamerstukken II 1988/89, 21 123, nr. 3, blz. 99 e.v.). Als gevolg van de opheffing van de Rijksinspectie zullen de artikelen D 3, tweede lid, en D 5 van het Kiesbesluit dan moeten worden aangepast. Ten aanzien van de personen die na de inwerkingtreding van de Wet GBA naar het buitenland vertrekken, zal de rol van de Rijksinspectie in genoemde bepalingen worden overgenomen door het gemeentebestuur in de laatste woonplaats in Nederland. Hoe de aanpassing van deze bepalingen zal luiden ten aanzien van de personen die vóór de inwerkingtreding van de Wet GBA naar het buitenland zijn vertrokken, hangt af van de inhoud van de op grond van artikel 97 van de Wet GBA vast te stellen algemene maatregel van bestuur waarin de zorg wordt geregeld voor het schakelregister, zoals dat thans in beheer bij de Rijksinspectie is. De gegevens van die personen zullen namelijk met behulp van dat register gecontroleerd moeten worden.

Artikel D 1

Dit artikel bevat een opsomming van de gegevens welke ter vaststelling van de kiesgerechtigdheid uit de gemeentelijke bevolkingsadministratie moeten kunnen worden afgeleid. Zonder een dergelijke opsomming in het Kiesbesluit zou, indien een burger om herziening van zijn registratie vraagt, wellicht onduidelijk zijn op welke gegevens in de gemeentelijke bevolkingsadministratie dit verzoek betrekking kan hebben. Het antwoord op de vraag om welke gegevens het hierbij kan gaan is van belang om te kunnen bepalen of het verzoek inderdaad als een verzoek tot herziening van de registratie kan worden aangemerkt. In dat geval is niet de algemene procedure van het Besluit bevolkingsboekhouding van toepassing, maar de bijzondere procedure die in de artikelen D 5 tot en met D 7 en D 9 van de nieuwe Kieswet is vastgelegd.

Artikel D 2

Dit artikel heeft dezelfde strekking als artikel D 1 van het oude Kiesbesluit: het bepaalt waar en wanneer de registratieformulieren voor de kiezers die in het buitenland wonen, verkrijgbaar zijn. Het geeft daarmee uitvoering aan artikel D 3, negende lid, van de nieuwe Kieswet.

In het eerste lid van het oude artikel D 1 werd ook nog bepaald dat de Minister van Buitenlandse Zaken zorg draagt voor een tijdige toezending van de formulieren aan de diplomatieke en consulaire vertegenwoordigingen. Deze zorgplicht ligt reeds impliciet in de regeling van de verkrijgbaarstelling opgesloten. Het is daarom niet nodig haar nog langer in de vorm van een aparte bepaling te handhaven.

Het derde lid van het oude artikel D 1 bepaalde dat aan het registratieformulier een formulier is gehecht voor het verzoek om per brief te mogen stemmen. Deze bepaling is komen te vervallen, omdat ingevolge artikel M 3, tweede lid, van de nieuwe Kieswet het formulier voor het stemmen per brief voortaan in het registratieformulier is opgenomen.

Artikel D 3

Dit artikel regelt de controle van de gegevens die de kiezer die in het buitenland woont, op zijn registratieformulier heeft ingevuld. Het artikel heeft daarmee dezelfde strekking als het oude artikel D 3, tweede lid, en het oude artikel D 4.

Indien het verzoek is ingediend bij een consulaire post, zal voor de doorzending daarvan naar burgemeester en wethouders van 's-Gravenhage de diplomatieke postverbinding gebruikt kunnen worden. Verwacht mag worden dat de verzoekschriften hierdoor eerder dan onder de oude regeling in Nederland zullen arriveren. Dat zal met name gelden voor verzoekschriften van kiezers die woonachtig zijn in ver van Nederland gelegen landen.

De uiterste termijn waarbinnen een registratieverzoek moet zijn ontvangen, is thans in de Kieswet zelf opgenomen (art. D 3, zevende lid). Artikel D 2 en het eerste lid van artikel D 3 van het oude Kiesbesluit zijn daarom komen te vervallen.

In zijn advies over het ontwerp van dit besluit heeft de Kiesraad voorgesteld in het eerste lid expliciet te laten uitkomen dat het orgaan waarbij het registratieverzoek is ingediend, bij de doorzending van het verzoek mededeling doet van eventueel bij dat orgaan bekende gegevens met betrekking tot de nationaliteit van verzoeker. De Raad achtte dit gewenst, omdat burgemeester en wethouders van 's-Gravenhage zullen mogen afgaan op de juistheid van de door de hoofden van de consulaire posten reeds getoetste en akkoordbevonden nationaliteitsgegevens. Ik meen dat voor deze suggestie wat te zeggen zou zijn geweest, indien de hoofden van de consulaire posten uitsluitend van hun eventuele bevindingen met betrekking tot deze gegevens mededeling zouden moeten doen. Zij dienen echter ook mededeling te doen van hun eventuele bevindingen ten aanzien van de persoonsidentificerende gegevens. Voorts komt het mij voor dat ook in de huidige redactie van het eerste lid voldoende duidelijk de verplichting ligt opgesloten om mededeling over de nationaliteitsgegevens te doen. Tegen de achtergrond van deze overwegingen ben ik van oordeel dat de suggestie van de Kiesraad tot een nodeloze uitbreiding van deze bepaling zou leiden. Deze suggestie heb ik dan ook niet opgevolgd.

Artikel D 4

Het eerste lid van dit artikel komt overeen met de eerste volzin van het oude artikel D 5, eerste lid. De tweede volzin van dat lid is komen te vervallen, omdat ingevolge de artikelen K 7 en L 9 van de Kieswet de formulieren voor het stemmen in een stembureau naar keuze en voor het stemmen bij volmacht voortaan in het registratieformulier zijn opgenomen.

Het tweede lid van artikel D 4 stemt overeen met de eerste volzin van het tweede lid van het oude artikel D 5. Ook de tweede volzin van dat lid is komen vervallen. Het is niet nodig nog langer te bepalen dat het orgaan waarbij het registratieverzoek in eerste instantie is ingediend, van de beslissing op het verzoek in kennis wordt gesteld.

Artikel D 5

Dit artikel heeft dezelfde strekking als het eerste lid van het oude artikel D 6.

Het tweede lid van het oude artikel D 6 is in enigszins gewijzigde vorm als artikel D 8 in de nieuwe Kieswet opgenomen.

De artikelen D 7 tot en met D 17 van het oude Kiesbesluit zijn niet overgenomen. Deze artikelen geven nadere regels over de registratie van kiezers die ingezetene van Nederland zijn. Bij de herziening van de Kieswet is evenwel besloten dat met betrekking tot de registratie van deze kiezers met een algemene norm kan worden volstaan (vgl. artt. D 1 en D 2 van de nieuwe Kieswet). Buiten het nieuwe artikel D 1 zijn nadere voorschriften voor de inrichting van deze registratie niet meer nodig.

Artikel E 1

De inhoud van dit artikel komt overeen met die van het oude artikel E 1, met dien verstande dat het op een tweetal punten niet meer mogelijk is bepalingen uit hoofdstuk A van het Kiesbesluit van overeenkomstige toepassing te verklaren. Het betreft in de eerste plaats de bepaling van het quorum voor het houden van een zitting van het hoofdstembureau. Omdat de aantallen leden van de Kiesraad, onderscheidenlijk de hoofdstembureaus, voortaan verschillen, dient hiervoor een aparte bepaling te worden opgenomen. Deze is opgenomen in het eerste lid. In de tweede plaats is een aparte bepaling over de oproeping van plaatsvervangende leden nodig, nu de Kiesraad voortaan geen plaatsvervangende leden meer kent. Deze bepaling is opgenomen in het tweede lid.

Artikel G 1

Ingevolge de nieuwe Kieswet dient, behalve bij de indiening van een kandidatenlijst, voortaan ook bij de indiening van een verzoek om registratie van de aanduiding van een politieke groepering een waarborgsom te worden betaald. Op grond van artikel G 6 van deze wet dienen in het Kiesbesluit nadere regels te worden gesteld met betrekking tot het betalen van deze waarborgsom. Deze regels zijn opgenomen in het nieuwe artikel G 1. Dit artikel komt grotendeels overeen met het nieuwe artikel H 3 waarin de betaling van de waarborgsom bij de kandidaatsstelling is geregeld. Anders dan in het eerste lid van dat artikel is in het

eerste lid van artikel G 1 geen betalingstermijn opgenomen. Dat hangt samen met het feit dat de indiening van een registratieverzoek in tegenstelling tot de indiening van een kandidatenlijst niet aan een bepaalde dag is gebonden.

Artikel G 1, tweede lid, van het oude Kiesbesluit bepaalde dat de ingewilligde registratieverzoeken doorlopend genummerd moesten worden ingeschreven. Deze bepaling is niet overgenomen, omdat ermeer volstaan kan worden de inhoud daarvan als voetnoot op te nemen in het model voor de registers waarin de aanduidingen van de politieke groeperingen worden vermeld.

Artikel H 1

Dit artikel, dat mede de oude artikelen G 2, G 4 en G 7 vervangt, bepaalt waar en wanneer de formulieren voor de kandidatenlijsten, de verklaringen met betrekking tot het plaatsen van aanduidingen van politieke groeperingen of samenvoegingen daarvan boven kandidatenlijsten, de verklaringen van ondersteuning en de verklaringen van instemming voor de kiezers verkrijgbaar zijn. Het artikel geeft daarmee uitvoering aan artikel H 1, tweede lid, H 3, vijfde lid, H 4, zevende lid, en H 9, derde lid, van de nieuwe Kieswet.

Artikel G 5 van het oude Kiesbesluit gaf voor het geval een gemeente in kieskringen was verdeeld, een bijzondere regeling over de indiening van kandidatenlijsten. Aangezien onder de vigeur van de nieuwe Kieswet het niet meer mogelijk is een gemeente in kieskringen te verdelen, is in het nieuwe Kiesbesluit dit artikel niet overgenomen.

Artikel H 2

De inhoud van het eerste tot en met vijfde lid van dit artikel is, op enkele kleine redactionele wijzigingen na, gelijk aan die van artikel G 11 van de oude Kieswet.

In de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel tot algehele herziening van de Kieswet is aangekondigd in het nieuwe Kiesbesluit te bepalen dat, indien het staten- of raadsverkiezingen in de provincie Friesland betreft, aanduidingen op de kandidatenlijsten in de Friese taal mogen worden geplaatst (Kamerstukken II 1987/88, 20 264, nr. 3, blz. 42-43). Deze bepaling is als zesde lid van het nieuwe artikel H 2 opgenomen.

Artikel H 3

De betaling van de waarborgsom bij de indiening van een kandidatenlijst was in het oude Kiesbesluit geregeld in de artikelen G 9 tot en met G 11. In het nieuwe artikel H 3 is ter vereenvoudiging van de administratieve organisatie de mogelijkheid om de waarborgsom in contant geld te betalen (vgl. oud art. G 9, eerste lid), niet overgenomen. De waarborgsom zal voortaan alleen nog kunnen worden overgemaakt.

Als instantie waarnaar de waarborgsom moet worden overgemaakt bij statenverkiezingen, is de provincie ingevolge artikel H 13 van de nieuwe Kieswet in het eerste lid vervangen door de gemeente waar in de desbetreffende provincie het centraal stembureau is gelegen. Als gevolg van de invoering van de waarborgsom bij gemeenteraadsverkiezingen wordt in het eerste lid ook de gemeente genoemd als instantie waarnaar de desbetreffende waarborgsom moet worden overgemaakt.

Aangezien de waarborgsom niet meer per kieskring wordt betaald, is het niet meer nodig om, zoals het oude artikel G 9, tweede lid, nog wel deed, aan het slot van het eerste lid voor te schrijven dat bij de overmaking de kieskring wordt vermeld waar de lijst wordt ingediend.

Ook de bepaling dat een kwitantie moet worden afgegeven, is komen te vervallen. Deze kwitantie moest worden overgelegd bij een verzoek tot terugbetaling van de waarborgsom. Ingevolge het tweede lid van het nieuwe artikel H 3, dat in de plaats van de oude artikelen G 10 en G 11 is gekomen, zal de waarborgsom voortaan echter automatisch worden terugbetaald. Dat verdient uit een oogpunt van deregulering de voorkeur boven terugbetaling op verzoek. De bepaling over de kwitantie kon daarom worden geschrapt. Overigens wordt in het tweede lid geen concrete termijn meer genoemd waarbinnen meegedeeld moet worden welke waarborgsommen zijn vervallen. Volstaan kan worden met te bepalen dat dit zo spoedig mogelijk moet gebeuren.

Artikel I 1

Dit artikel – dat nieuw is – regelt waar en wanneer bepaalde processen-verbaal ter inzage worden gelegd. Het gaat om de processen-verbaal van de zittingen van het hoofdstembureau waarin het onderzoek van de kandidatenlijsten en de beslissing over de geldigheid van deze lijsten plaatsvinden, alsmede het proces-verbaal van de zitting van het centraal stembureau waarin de nummering van de lijsten plaatsvindt. Het artikel geeft daarmee uitvoering aan artikel I 18, derde lid, sub a, van de nieuwe Kieswet.

Artikel I 2

Het eerste lid van dit artikel regelt op basis van artikel I 18, derde lid, sub b, van de nieuwe Kieswet de bekendmaking van het tijdstip en de plaats van de zitting van het hoofdstembureau waarin over de geldigheid van de kandidatenlijsten wordt beslist. Dit lid vervangt daarmee artikel H 1 van het oude Kiesbesluit. Voor het geval dat het de verkiezing van de leden van provinciale staten betreft, is niet meer voorgeschreven dat de desbetreffende kennisgeving in één of meer dag- of nieuwsbladen moet worden gedaan, doch wordt bepaald dat zij op de in de provincie gebruikelijke wijze dient plaats te vinden. Daarmee is voor eenzelfde regeling gekozen als in artikel I 15, derde lid, van de nieuwe Kieswet voor de kennisgeving over de nummers die aan de kandidatenlijsten zijn toegekend.

Het tweede lid van artikel I 2 regelt, eveneens op basis van artikel I 18, derde lid, sub b, van de nieuwe Kieswet, de bekendmaking van het tijdstip en de plaats van de zitting van het centraal stembureau waarin de nummering van de kandidatenlijsten plaatsvindt. Daarmee treedt dit lid in de plaats van artikel H 5 van het oude Kiesbesluit. Met betrekking tot de wijze van bekendmaking bij een statenverkiezing is dezelfde wijziging doorgevoerd als in het eerste lid van artikel I 2.

Artikel H 6 van het oude Kiesbesluit gaf regels met betrekking tot de zitting van het centraal stembureau waarin over de geldigheid van de lijstencombinaties wordt beslist. In het nieuwe Kiesbesluit is dit artikel niet overgenomen, omdat de regeling van deze zitting in de nieuwe Kieswet zelf is opgenomen (vgl. art. I 11).

Artikel J 1

Dit artikel regelt de wijze waarop de kandidatenlijsten ter kennis van de kiezers worden gebracht. Daarmee wordt uitvoering gegeven aan artikel J 9 van de nieuwe Kieswet. Onder de oude Kieswet was deze regeling in de wet zelf opgenomen en wel in het tweede lid van artikel I 6.

De slotzin van het eerste lid is nieuw. Onder de oude Kieswet werd aangenomen dat bij verkiezingen voor de Tweede Kamer en voor provinciale staten gemeenten waar de lijsten gelijk waren niet verplicht waren elk voor een afzonderlijke publicatie van de lijsten zorg te dragen, doch mochten volstaan met een gemeenschappelijke publicatie. Om hierover geen misverstand te kunnen laten ontstaan, wordt dit thans door de slotzin van het eerste lid uitdrukkelijk mogelijk gemaakt.

Uit artikel I 6, tweede lid, van de oude Kieswet is de slotzin niet overgenomen. Daarin werd bepaald dat onder de lijsten de inhoud van enige strafbepalingen inzake het kiesrecht wordt afgedrukt. Het lijkt minder geëigend om bij de informatie van de kiezers over de kandidatenlijsten op deze strafbepalingen te attenderen.

Het derde lid van artikel I 6 van de oude Kieswet bepaalde dat de kandidatenlijsten op de dag van de stemming in afdruk in het stemlokaal worden opgehangen. Uit een oogpunt van deregulering is deze bepaling niet in de nieuwe Kieswet overgenomen. In zijn advies over het ontwerp van dit besluit heeft de Kiesraad gesteld dit voorschrift evenwel van zodanig belang te vinden dat dit in het Kiesbesluit zou moeten worden opgenomen. Ik heb deze suggestie niet gevolgd. Het argument om het voorschrift niet in de nieuwe Kieswet over te nemen, geldt namelijk evenzeer als het gaat om de vraag of het voorschrift dan wel in het nieuwe Kiesbesluit zou moeten worden opgenomen. Dit argument is dat de kandidatenlijsten ook al op de stembiljetten staan. Het kan aan de gemeentebesturen worden overgelaten om vast te stellen of het nuttig is kandidatenlijsten bovendien nog in afdruk in het stemlokaal op te hangen. De voorgestelde regeling sluit dit niet uit.

Artikel J 2

Dit artikel komt overeen met het oude artikel I 4.

In verband met het vervallen van de bepalingen in de Kieswet over de wijze waarop de gemeenten zorg moeten dragen voor de registratie van de kiesgerechtigdheid, zijn de oude artikelen I 2 en I 3, waarin van het bestaan van een kiezersregister werd uitgegaan, komen te vervallen.

Artikel J 3

Dit artikel bevat enige voorschriften omtrent de wijze waarop de stembus moet zijn vervaardigd. Het geeft daarmee uitvoering aan artikel J 18, eerste lid, van de nieuwe Kieswet. In vergelijking met artikel I 6 van het oude Kiesbesluit zijn overbodige details in de beschrijving weggelaten.

Artikel I 7 van het oude Kiesbesluit bepaalde de wijze waarop de sleuf van de stembus wordt gesloten. Als gevolg van de vereenvoudiging van de bepalingen over de uitvoering van de stembus is dat artikel niet overgenomen.

Artikel J 4

Dit artikel heeft dezelfde strekking als het eerste lid van het oude artikel I 8, met dien verstande dat voor het aantal stemhokjes dat zich in het stemlokaal moet bevinden, een meer globale norm is gekozen. Het tweede lid van het oude artikel I 8 is overgebracht naar de paragraaf over het stemmen door middel van elektronische stemmachines (vgl. art. J 17).

Artikel J 5

Het eerste lid van dit artikel komt overeen met het oude artikel I 9.

Het tweede lid bevat de inhoud van het eerste en tweede lid van het oude artikel I 10, met dien verstande dat het niet nodig is bevonden nog voor te schrijven dat de lessenaar in het stemhokje ten minste een meter hoog is.

Het derde lid van het oude artikel I 10 is komen te vervallen. Het voorschrift dat zich in ieder stemhokje een handleiding voor de kiezer (de «gedrukte staat van inlichtingen» in artikel I 10) bevindt, is in de nieuwe Kieswet zelf opgenomen (vgl. art. J 16, derde lid).

Artikel J 6

Dit artikel regelt de indeling van het stemlokaal. Het artikel heeft aldus dezelfde strekking als het oude artikel I 5. Aan handhaving van de meer gedetailleerde voorschriften in dat artikel over de afscheiding van de voor het publiek bestemde ruimte in het stemlokaal is geen behoefte. Deze voorschriften zijn daarom weggelaten.

Artikel J 4, vierde lid, van de nieuwe Kieswet bepaalt in navolging van artikel I 4, derde lid, van de oude Kieswet dat de burgemeester zorg draagt voor de inrichting van het stemlokaal. Artikel I 11 van het oude Kiesbesluit, waarin bepaald wordt dat de stemhokjes dan wel de stemmachines geplaatst worden in een door de burgemeester aangegeven opstelling, is in het licht van deze kieswetbepaling overbodig en is daarom niet overgenomen.

De bepalingen van het Kiesbesluit die op het gebruik van stemhokjes betrekking hebben, bleven ingevolge artikel I 13, tweede lid, van het oude Kiesbesluit buiten toepassing in stembureaus die bestemd zijn voor het stemmen per brief. Deze bepaling is niet overgenomen, aangezien zij overbodig is naast het bepaalde in artikel M 9, eerste lid, tweede volzin, van de nieuwe Kieswet.

Artikel J 7

De inhoud van dit artikel stemt overeen met die van het oude artikel I 21, met dien verstande dat niet langer is voorgeschreven dat het onbruikbaar maken van een stembiljet dient te geschieden met behulp van een stempel.

Artikel J 8

Dit artikel komt overeen met artikel I 37, tweede volzin, van de oude Kieswet.

Deze artikelen, die over het combineren van stemmingen gaan, komen overeen met de artikelen I 24 tot en met I 27 van het oude Kiesbesluit. Anders dan in het oude artikel I 25, eerste lid, wordt in het nieuwe artikel J 10, eerste lid, niet meer gerefereerd aan de mededeling, bedoeld in artikel K 13 van de Kieswet, aangezien de inhoud van artikel K 13 van de oude Kieswet in de nieuwe Kieswet niet is overgenomen.

§ 3 Het stemmen door middel van elektronische stemmachines

Zoals reeds in het algemeen deel van deze nota van toelichting is vermeld, heeft een aantal bepalingen uit de oude Kieswet die op het stemmen door middel van stemmachines betrekking hadden, een plaats in het nieuwe Kiesbesluit gekregen. Paragraaf 3 van hoofdstuk J bevat daarom een mengeling van bepalingen uit de oude Kieswet en het oude Kiesbesluit. Voor zover deze bepalingen nog geënt waren op de oude mechanische stemmachine die in 1967 is goedgekeurd, zijn zij aangepast. Deze oude stemmachine wordt namelijk niet meer gebruikt. De goedkeuring van deze stemmachine zal binnenkort worden ingetrokken. Thans is alleen de elektronische stemmachine van het type 911-800 in gebruik. De artikelen in paragraaf 3 zijn op deze stemmachine gebaseerd. Met het oog op de ontwikkeling van nieuwe stemtechnieken zullen deze artikelen in de toekomst zo nodig kunnen worden aangepast of aangevuld. Indien zich in de toekomst dergelijke nieuwe stemtechnieken aandienen, zou mogelijkerwijs ook kunnen worden overwogen bij de redactie van de artikelen in paragraaf 3 te abstraheren van concrete stemtechnieken en te kiezen voor een meer functionele benadering. Nader zou moeten blijken of een dergelijke opzet tot de reële mogelijkheden behoort.

Artikel J 13

De inhoud van dit artikel komt overeen met die van artikel I 13, eerste lid, van het oude Kiesbesluit. Het tweede lid van dat artikel, dat op stembureaus voor het stemmen per brief betrekking heeft, is niet overgenomen, omdat uit artikel M 9, eerste lid, van de nieuwe Kieswet reeds voldoende blijkt dat in dergelijke stembureaus geen stemhokjes behoeven te worden geplaatst.

Artikel J 14

Artikel I 25, eerste lid, van de oude Kieswet bevatte de voorwaarden waaraan een stemmachine moest voldoen om te kunnen worden goedgekeurd. De onderdelen a, b en c, alsmede een gedeelte van onderdeel d uit die bepaling zijn in aangepaste vorm overgenomen in artikel J 33, tweede lid, van de nieuwe Kieswet. De overige voorwaarden in artikel I 25, eerste lid, van de oude Kieswet zijn verwerkt in de onderdelen a en b van het eerste lid van artikel J 14 van het nieuwe Kiesbesluit. Deze voorwaarden waren nog toegespitst op de oude, mechanische, stemmachine. De onderdelen a en b zijn gebaseerd op de inrichting van de huidige, elektronische, stemmachine.

Het tweede en derde lid van artikel J 14 komen overeen met artikel I 14, eerste en tweede lid, van het oude Kiesbesluit. Het derde lid van dat artikel schreef voor dat de voorschriften met betrekking tot de goedkeuring en het rijkskeurmerk in de Nederlandse Staatscourant bekend worden gemaakt. Deze bepaling is niet overgenomen, omdat deze wijze van bekendmaking reeds uit artikel 4, eerste lid, van de Bekendmakingswet (Stb. 1988, 18) voortvloeit.

Artikel J 15

Het eerste lid van dit artikel komt overeen met de eerste volzin van artikel I 15 van het oude Kiesbesluit. De term «bedieningspaneel» wordt ingevolge artikel J 14, eerste lid, onder a, voortaan gebruikt voor het paneel waarmee het derde lid van het stembureau de stemmachine bedient. Het deel van de stemmachine waarop de kandidatenlijsten zijn weergegeven, wordt daarom thans aangeduid met «stempaneel».

Het tweede lid bevat met betrekking tot de inrichting van het stempaneel alleen nog een basisbepaling. De inhoud van de tweede volzin van het oude artikel I 15 kan worden verwerkt in de ministeriële regeling waarmee het model wordt vastgesteld voor de wijze waarop de kandidatenlijsten op het stempaneel worden vermeld.

Artikel J 16

Dit artikel komt overeen met artikel I 27, eerste lid, van de oude Kieswet. Een parallel valt te trekken met het bepaalde in artikel J 22, eerste lid, van de nieuwe Kieswet.

Artikel J 17

Dit artikel heeft dezelfde strekking als artikel I 8, tweede lid, van het oude Kiesbesluit. Evenals in artikel J 4 ten aanzien van het aantal stemhokjes is in dit artikel voor het aantal stemmachines dat zich in een stemlokaal dient te bevinden, een globale norm gekozen.

Artikel J 18

Artikel I 27, tweede lid, van de oude Kieswet bepaalde dat in elk stemlokaal waar stemmachines worden gebruikt, een instructieapparaat aanwezig dient te zijn. In aanvulling daarop bepaalde artikel I 20 van het oude Kiesbesluit dat op dit apparaat geen op het bedieningspaneel (thans: stempaneel) vermelde namen of aanduidingen van politieke groeperingen of kandidaten mogen zijn aangegeven. In artikel J 18, eerste lid, van het nieuwe Kiesbesluit, dat beide bepalingen vervangt, is voor het ruimere begrip «instructiemateriaal» gekozen, omdat in de praktijk ook met fotomateriaal wordt gewerkt. Gebleken is dat aan de hand daarvan de werking van een stemmachine aan de kiezer beter kan worden uitgelegd dan aan de hand van een instructieapparaat. Het begrip «instructiemateriaal» laat ook ruimte voor het gebruik van videobanden. Mede met het oog daarop is artikel J 18 zo geredigeerd dat het ook is toegestaan het instructiemateriaal in een ruimte naast het stemlokaal te tonen.

Het tweede lid van artikel J 18 stemt overeen met artikel I 19 van het oude Kiesbesluit.

Artikel J 19

Dit artikel komt overeen met artikel I 16 van het oude Kiesbesluit.

Artikel J 20

De inhoud van dit artikel is vergelijkbaar met die van artikel I 28 van de oude Kieswet.

Artikel J 21

Dit artikel is afgeleid van artikel I 17 van het oude Kiesbesluit. In de praktijk wordt als bewijs dat een kiezer tot het gebruik van de stemmachine is toegelaten, alleen nog een volgnummer gehanteerd. Om die reden wordt, anders dan in het oude artikel I 17, in het nieuwe artikel J 21 niet meer over een penning als mogelijk bewijs gesproken.

Artikel J 22

De inhoud van dit artikel komt overeen met die van artikel I 31, achtste lid, van de oude Kieswet.

Artikel J 23

De eerste volzin van dit artikel is vergelijkbaar met artikel I 36, tweede lid, van de oude Kieswet. Bij de oude, mechanische, stemmachine moest, indien een kiezer zijn stem niet had vastgelegd, het derde lid van het stembureau de instelling van de machine op een bepaalde kandidaat op de machine zelf ongedaan maken. Met het oog daarop bepaalde de oude Kieswet uitdrukkelijk dat hij daarbij niet de handelingen mocht verrichten die voor het vastleggen van de stem vereist zijn. Bij de huidige, elektronische, stemmachine maakt het stembureau-lid de instelling op een bepaalde kandidaat ongedaan op zijn bedieningspaneel. Het is niet mogelijk op dit paneel de stem vast te leggen. Om die reden was het niet nodig de eerderbedoelde bepaling uit de oude Kieswet over te nemen.

In artikel J 22 wordt uitdrukkelijk bepaald dat de voorzitter aantekening houdt van het geval dat een kiezer zijn stem niet vastlegt. Onder de oude Kieswet lag deze bepaling nog opgesloten in het voorschrift dat de voorzitter aantekening houdt van het aantal kiezers dat weigert de stemmachine te gebruiken (vgl. art. I 31, achtste lid, oude Kieswet). Blijkens de opzet van de artikelen J 22 en J 23 is het echter wenselijk de aantekening van het geval dat een kiezer weigert de stemmachine te gebruiken, te onderscheiden van de aantekening van het geval dat de kiezer weigert zijn stem vast te leggen.

Artikel J 24

Dit artikel heeft dezelfde strekking als artikel I 18, derde lid, van het oude Kiesbesluit, voor zover die bepaling betrekking had op het geval dat een stemmachine tijdens de stemming moet worden vervangen. Artikel I 18, derde lid, van het oude Kiesbesluit had ook betrekking op het geval dat de stemming na schorsing met een andere stemmachine wordt hervat. De regeling van dat geval past beter in de paragraaf over de schorsing van de zitting van het stembureau en is daarom overgebracht naar het nieuwe artikel J 33, tweede lid.

Artikel J 25

Dit artikel heeft dezelfde strekking als de laatste volzin van artikel I 37 van de oude Kieswet.

§ 4 De schorsing van de zitting van het stembureau

De schorsing van de zitting van het stembureau is geregeld in artikel J 38 van de nieuwe Kieswet. In dit artikel zijn alleen enige basisvoor-

schriften uit de oude Kieswet overgenomen. De overige bepalingen uit de oude Kieswet die op de schorsing van de zitting betrekking hadden, zijn overgenomen in paragraaf 4 van hoofdstuk J van het nieuwe Kiesbesluit. In artikel J 38 van de nieuwe Kieswet wordt in plaats van de term «stemming» de term «zitting» gebruikt, omdat zich ook na afloop van de stemming onregelmatigheden kunnen voordoen. Paragraaf 4 bevat daarom enige nieuwe artikelen, die betrekking hebben op de situatie dat de zitting tijdens de stemopneming is geschorst (vgl. artt. J 28, J 29, J 34 en J 35).

Artikel J 26

Het eerste lid van dit artikel komt overeen met de inhoud van artikel I 43, eerste lid, tweede volzin, en tweede lid, van de oude Kieswet. Ingevolge het tweede lid van dat artikel gold de plicht van de voorzitter van het stembureau om de burgemeester van de schorsing in kennis te stellen, niet bij raadsverkiezingen in een gemeente die niet in stemdistricten is verdeeld. De reden daarvan was dat artikel E 5 van de oude Kieswet voorschreef dat de burgemeester voorzitter van het eerste of enige stembureau is. Dat voorschrift komt echter in de nieuwe Kieswet niet meer voor. Daarom is deze uitzondering op de mededelingsplicht in artikel J 26 niet overgenomen. Wel is in artikel J 26 bepaald dat de plicht van de burgemeester om de voorzitter van het hoofdstembureau van de schorsing in kennis te stellen, niet bij raadsverkiezingen geldt. Immers, de burgemeester is in dat geval tevens voorzitter van het hoofdstembureau. Het voorstel van de Kiesraad in zijn advies over het ontwerp van dit besluit om na «gemeenteraad» in te voegen «of van de staten van een provincie die één kieskring vormt» is niet overgenomen. De gemeente waar de schorsing heeft plaatsgevonden, en de gemeente waar het hoofdstembureau is gevestigd, behoeven immers niet dezelfde te zijn.

Het tweede lid van artikel J 26 is vergelijkbaar met artikel I 40, vierde lid, van de oude Kieswet. Niet meer wordt voorgeschreven dat de schorsing duurt tot de volgende ochtend acht uur. Ingevolge artikel J 38, eerste lid, laatste volzin, van de nieuwe Kieswet zal voortaan immers de burgemeester bepalen wanneer de zitting wordt hervat.

Artikel J 27

De inhoud van dit artikel komt overeen met die van artikel I 40, tweede en derde lid, en I 41, eerste lid, van de oude Kieswet, met dien verstande dat de volgorde van de verschillende onderdelen van deze bepalingen enigszins is aangepast.

Artikel J 28

Dit artikel geeft aan wat het stembureau moet doen als de stemopneming is geschorst voordat het stembureau een aanvang heeft gemaakt met de werkzaamheden die nodig zijn voor het vaststellen van de stemmenaantallen. Het zijn dezelfde handelingen als in artikel J 27, tweede en derde lid, uiteraard met uitzondering van het inpakken van de nog niet geopende retourenveloppen, indien het een stembureau voor het stemmen per brief betreft. Bij het begin van de stemopneming zijn immers alle retourenveloppen reeds geopend.

Artikel J 29

Indien de stemopneming is geschorst nadat met het tellen van de stemmen een aanvang is gemaakt, dienen alle stembiljetten in de stembus te worden teruggedaan. Dat geldt ook voor de reeds per lijst bijeen gevoegde stembiljetten en de ongeldig verklaarde stembiljetten. Door de omstandigheden die tot de schorsing hebben geleid, zou het hoogstwaarschijnlijk veelal ondoenlijk zijn deze stembiljetten gerangschikt in afzonderlijke pakken te doen. Bovendien zou het risico dat stembiljetten in het ongereede raken, bij een dergelijke operatie groter zijn dan bij het terugdoen van de stembiljetten in de stembus. Na de hervatting van de zitting dient het stembureau derhalve opnieuw met het tellen van de stemmen te beginnen.

Het tweede lid geeft een vergelijkbare regeling voor het geval dat een stemmachine wordt gebezigd. Indien de schorsing heeft plaatsgevonden op een moment dat de voorzitter van het stembureau bezig was de verschillende stemmenaantallen van het beeldscherm op het stempaneel op te lezen, dient de ruimte waarin zich dit beeldscherm bevindt, te worden afgesloten.

Artikelen J 30, J 31 en J 32

De inhoud van deze artikelen komt overeen met die van de artikelen I 41, tweede en derde lid, I 42 en I 44 van de oude Kieswet.

Artikel J 33

De inhoud van dit artikel is ontleend aan artikel I 45 van de oude Kieswet en artikel I 18, tweede en derde lid, van het oude Kiesbesluit.

Artikel J 34

Indien de stemopneming was geschorst voordat het stembureau een aanvang had kunnen maken met de werkzaamheden die nodig zijn voor het vaststellen van de stemmenaantallen, dient het stembureau op de hervatte zitting ingevolge dit artikel eerst weer de werkzaamheden te verrichten die in de artikelen N 1 en N 2 van de nieuwe Kieswet c.q. de artikelen N 2 en N 3 van dit besluit zijn beschreven.

Artikel J 35

Indien de stemopneming was geschorst nadat met het vaststellen van de stemmenaantallen was begonnen, dient het stembureau op de hervatte zitting de stemopneming voort te zetten. Bij gebruik van stembiljetten dient het stembureau dan opnieuw met het tellen van de stemmen te beginnen. Indien een stemmachine wordt gebezigd, dient de voorzitter opnieuw een aanvang te maken met het aflezen van de stemmenaantallen van het beeldscherm op het stempaneel.

Artikel M 1

Dit artikel stemt overeen met artikel J 3 van het oude Kiesbesluit. De uitzonderingspositie van België vindt haar reden in de omstandigheid dat België het enige land ter wereld is waarmee ons land geen luchtpostverbinding onderhoudt. De gemeente 's-Gravenhage zal voor de verzending per luchtpost in de praktijk zo nodig een beroep kunnen doen op het ministerie van Buitenlandse Zaken om de verzending per diplomatieke post te laten geschieden.

Artikel J 2, derde lid, van het oude Kiesbesluit bepaalde waar en wanneer de formulieren voor het verzoek om per brief te stemmen verkrijgbaar zijn. De inhoud van deze bepaling is, voor zover zij het verzoek betreft van een kiezer die wegens beroep of bedrijf in het buitenland verblijft, naar artikel M 3, derde lid, van de nieuwe Kieswet overgebracht. Het formulier voor het verzoek van een kiezer die buiten Nederland woont, is voortaan opgenomen in het formulier voor het registratieverzoek en valt daarom onder artikel D 2 van dit besluit. Om deze redenen is artikel J 2, derde lid, niet overgenomen.

Artikel K 2 van het oude Kiesbesluit, dat op het geval van vervanging van een gemachtigde betrekking had, is niet overgenomen, omdat artikel K 13 van de oude Kieswet, waarin dit geval was geregeld, in de nieuwe Kieswet niet meer voorkomt.

Artikel N 1

Ingevolge artikel N 13 van de nieuwe Kieswet dienen in het Kiesbesluit regels te worden gesteld betreffende de stemopneming in stembureaus waar stemmachines worden gebezigd.

Artikel N 2

De inhoud van dit artikel komt overeen met die van artikel L 1, tweede en vierde lid, van de oude Kieswet. In het eerste lid is onderdeel c in verband met artikel J 23, laatste volzin, aangevuld met de categorie van kiezers die zich hebben verwijderd zonder hun stem te hebben vastgelegd.

Artikel N 3

Dit artikel bevat voor het geval dat een stemmachine wordt gebezigd, dezelfde bepalingen als artikel N 2, eerste en tweede lid en derde lid, sub c, van de nieuwe Kieswet bevat voor het geval dat stembiljetten zijn gebruikt.

Artikel N 4

Het eerste lid is vergelijkbaar met het eerste lid van artikel L 10 van de oude Kieswet. In het tweede lid is de inhoud van het tweede en derde lid, eerste volzin, van artikel L 10 samengevat.

In artikel J 33, tweede lid, sub a, van de nieuwe Kieswet (art. I 25, eerste lid, sub a, van de oude Kieswet) wordt de mogelijkheid van het uitbrengen van een blanco-stem op de stemmachine verondersteld. Deze mogelijkheid is vergelijkbaar met de mogelijkheid een niet-ingevuld stembiljet in de stembus te deponeren. Over de categorie blanco stemmen werd in artikel L 10, derde lid, van de oude Kieswet evenwel gezwegen. Wel kwam deze categorie voor in model L 11-2 voor het proces-verbaal van de zitting van het stembureau. Zij wordt thans ook in artikel N 4 van het Kiesbesluit genoemd. Daarbij is overwogen dat, mede in verband met de vaststelling van de kiesdeler, over de status van de blanco stem geen onduidelijkheid mag bestaan. Evenals een niet-ingevuld stembiljet dient een blanco stem die op een stemmachine is uitgebracht, als ongeldig te worden aangemerkt. Daarin voorziet het derde lid van artikel N 4.

Het vierde lid is afgeleid van artikel L 1 van het oude Kiesbesluit. Voor alle duidelijkheid is thans uitdrukkelijk bepaald dat de per machine vastgelegde stemmenaantallen bij elkaar moeten worden opgeteld.

Het vijfde en zesde lid zijn vergelijkbaar met het derde lid, tweede volzin, en het vierde lid van artikel L 10 van de oude Kieswet.

Artikel N 5

Dit artikel komt overeen met artikel L 11 van de oude Kieswet. In aansluiting op het slot van artikel N 4, eerste lid, wordt in dit artikel tevens bepaald dat de afdruk van de in het geheugen van de stemmachine opgeslagen gegevens in een te verzegelen enveloppe wordt gedaan.

Artikel N 6

Dit artikel heeft dezelfde inhoud als artikel L 12 van de oude Kieswet.

Artikel N 7

Ingevolge dit artikel dient de burgemeester er zorg voor te dragen dat ook de verzegelde enveloppe met de afdruk van de in het geheugen van de stemmachine opgeslagen gegevens op uitnodiging van de voorzitter van het hoofdstembureau onmiddellijk naar deze worden overgebracht en dat, als dat niet behoeft te gebeuren, deze enveloppe wordt vernietigd, nadat het centraal stembureau de uitslag van de verkiezing heeft vastgesteld en over de toelating van de gekozenen onherroepelijk is beslist. Tevens dient ingevolge dit artikel van de vernietiging proces-verbaal te worden opgemaakt.

Artikel M 1 van het oude Kiesbesluit gaf nadere regels voor het geval dat ingevolge artikel M 1, tweede lid, van de oude Kieswet de zitting van het hoofdstembureau zou zijn uitgesteld. Laatstbedoelde bepaling komt echter niet meer voor in de nieuwe Kieswet. Om die reden is ook artikel M 1 van het oude Kiesbesluit niet overgenomen.

Artikel O 4, eerste lid, van de nieuwe Kieswet bepaalt overeenkomstig de bestaande praktijk dat het afschrift van het proces-verbaal van de zitting van het hoofdstembureau terstond moet worden overgebracht naar het centraal stembureau. In het licht daarvan is artikel M 4 van het oude Kiesbesluit, waarin voorzien werd in voorlopige mededeling van de uitkomsten van de stemming per gecollationeerd telegram, in het nieuwe Kiesbesluit niet overgenomen.

Artikel P 1

Dit artikel is vergelijkbaar met artikel N 1 van het oude Kiesbesluit. In het nieuwe artikel wordt niet meer bepaald dat de bekendmaking tijdig dient te geschieden. Dat wordt immers reeds voorgeschreven door artikel P 20, tweede lid, van de nieuwe Kieswet. Voorts wordt niet meer bepaald dat de bekendmaking bij statenverkiezingen dient te geschieden in één of meer dag- of nieuwsbladen die verspreid worden in de gemeente waar het centraal stembureau is gevestigd, doch dat deze dient te geschieden op de in de provincie gebruikelijke wijze. Daarmee wordt aangesloten bij de nieuwe opzet van vergelijkbare regelingen in de Kieswet.

Artikel P 2

Dit artikel is vergelijkbaar met artikel M 2 van het oude Kiesbesluit. Waar in het oude artikel het hoofdstembureau werd genoemd, wordt in het nieuwe artikel het centraal stembureau genoemd, aangezien in de

nieuwe Kieswet de bevoegdheid om een hertelling te gelasten van het hoofdstembureau is overgeheveld naar het centraal stembureau.

Artikel N 3 van het oude Kiesbesluit is niet overgenomen, omdat de inhoud daarvan is verwerkt in artikel P 23 van de nieuwe Kieswet.

Artikel N 4 van het oude Kiesbesluit bepaalde dat voor de verkiezing van de leden van de raad van een gemeente met 20 000 of minder inwoners de vaststelling van de uitslag van de verkiezing en het bekendmaken daarvan door het centraal stembureau plaatsvindt terstond nadat het hoofdstembureau de stemmentotalen heeft vastgesteld. Deze verplichting diende om te voorkomen dat er nodeloos uitstel van de werkzaamheden van het centraal stembureau zou plaatsvinden. Artikel N 4 is echter in het nieuwe Kiesbesluit niet overgenomen. Ook zonder deze verplichting zal het centraal stembureau terstond met zijn werkzaamheden een begin kunnen maken. Het is onnodig dit nog langer uitdrukkelijk verplicht te stellen.

Artikel R 1

Dit artikel, dat mede de oude artikelen Q 2 en Q 4 vervangt, bepaalt waar en wanneer de formulieren voor de kandidatenlijsten, de verklaringen met betrekking tot het plaatsen van aanduidingen van politieke groeperingen of samenvoegingen daarvan boven kandidatenlijsten en de verklaringen van instemming ten behoeve van de verkiezingen voor de Eerste Kamer verkrijgbaar zijn. Het artikel geeft daarmee uitvoering aan de artikelen R 1, tweede lid, R 7, derde lid, en R 8, derde lid, van de nieuwe Kieswet.

Artikel R 2

Dit artikel komt overeen met artikel H 2, eerste tot en met vijfde lid, en is, op enkele kleine redactionele wijzigingen na, gelijk aan artikel Q 5 van de oude Kieswet.

De artikelen R 1 en R 4 van het oude Kiesbesluit zijn niet overgenomen, omdat de inhoud daarvan is verwerkt in artikel S 2, tweede lid, onderscheidenlijk S 13 van de nieuwe Kieswet. Ook het oude artikel R 3 is niet overgenomen. De regeling van de zitting van het centraal stembureau waarin over de geldigheid van de lijstencombinaties wordt beslist, is in de nieuwe Kieswet zelf opgenomen (vgl. art. S 9).

Artikel T 2 van het oude Kiesbesluit is niet overgenomen, omdat de inhoud daarvan is verwerkt in artikel U 16 van de nieuwe Kieswet.

Artikelen Z 1, Z 2 en Z 3

De inhoud van deze slot- en overgangsbepalingen spreekt voor zichzelf.

De Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken,
D. IJ. W. de Graaff-Nauta